

LBRIS
Ionel

We know
Leuca

**GRĂNICER
FĂRĂ
VOIE**

SIONO
EDITURA
București, 2022

CUPRINS

Cuvânt înainte	5
Capitolul 1	11
Capitolul 2	16
Capitolul 3	22
Capitolul 4	33
Capitolul 5	54
Capitolul 6	67
Capitolul 7	79
Capitolul 8	94
Capitolul 9	129
Epilog	133
Pichetul Lățunaș 2022	135

CAPITOLUL 1

Lucrurile fiind clare, trebuia să mă pregătesc de plecare. O vreme nu mai aveam nevoie de haine civile și ca atare am vândut cu 300 de lei primii mei blugi evazați – o minune. Erau marca *Super Rifle*, la mare căutare atunci și pe care îi cumpărasem din târgul din Timișoara, se aduceau din Iugoslavia.

L-am rugat pe tata, care era angajat la exploatarea minieră Baia Borșa, dar avea cunoștințe la fabrica de cherestea care funcționa în Borșa Gară, în apropierea coloniei unde locuiam noi, să roage pe cineva să-mi facă o valiză: o ladă de lemn cu mâner și încuietoare cu lacăt. Am cerut o valiză de dimensiuni mai mari în ideea că voi lua cu mine cărțile de matematică și fizică din liceu ca să învăț și eventual să cer o permisie în perioada când se dădeau admiteri în anul următor, ceea ce s-a dovedit a fi o presupunere deșartă.

Am regretat de multe ori că aveam o valiză așa mare și grea, în care, în afară de cărți nu prea avem ce să pun; am abandonat-o fără regrete la plecarea de la pichetul Lățunaș, asta însă după

mult timp și după ce va fi plimbată prin mai multe locuri.

În sfârșit, după o așteptare oarecum febrilă, a venit și ziua plecării, ziua de 25 octombrie 1970. Nu-mi mai aduc aminte ziua plecării, starea de spirit de atunci și nici cine m-a condus la gară, deși sunt sigur că părinții erau cu mine. Posibil ca undeva în mintea noastră să funcționeze niște mecanisme care ne ajută să uităm ceea ce nu ne-ar fi de folos în viitor.

Am urcat în trenul din gara Borșa care nu mai există de ceva vreme, până la orașul Vișeu de Sus, unde funcționa Comisariatul Militar la care aveam ordin să ne prezentăm. La Comisariat nu s-au făcut prea multe formalități, ni s-a dat ordin să ne dezbrăcăm în costumul lui Adam și să ne prezentăm pe rând în fața unei comisii formate din medici militari. În fața comisiei așezate la o masă, luam poziția drepți, într-o postură nu prea agreabilă și începeam să înțelegem încet-încet că de atunci până la *liberare* nu vom mai face nimic fără ordin.

Membrii Comisiei ne examinau vizual pentru a observa dacă ești întreg la trup, la minte nu aveau cum să evalueze. Puneau întrebări legate de sănătate, dacă cineva din familie a suferit de anumite boli, dacă ai suferit fracturi, operații și dacă aveai boli care ar fi fost incompatibile cu stagiul militar. Se spunea că de armată nu scapă nimeni, se găsea câte ceva de făcut în armată și pentru cei care sufereau de dizabilități care azi ar fi considerate inacceptabile. Ultima analiză

medicală efectuată de un medic-ofițer, nu știu ce grad avea pentru că peste uniforma militară purta un halat alb, a venit lângă mine și mi-a ordonat să mă aplec și într-un mod foarte științific mi-a examinat zona anală. Probabil dorea să vadă dacă nu am anumite apucături care ar fi dăunat prestigiului armatei și abilităților pe care urma să le dobândească un ostaș al armatei române.

Sunt sigur că am fost declarat **Apt**, pentru că am primit foi de drum, adică bilete gratuite pentru transport cu CFR-ul până la Baia Mare. Ni s-a ordonat³ să ne prezentăm la *Comisariatul Militar Județean Maramureș* de unde urma să fim repartizați și trimiși la diverse unități militare din țară, selecția făcându-se după criterii pe care nu le cunoșteam. Pregătirea școlară și profesională a recruților putea fi de 7-8 clase primare, școala profesională, liceu cu profil tehnologic, veterinar, agricol⁴ și școala tehnică, constând în cursuri postliceale de 2 ani. Vârsta viitorilor soldați era între 18 și 23 de ani, chiar mai mult, fiind încorporați și cei care, din diverse motive, medicale sau de altă natură, reușiseră să-și amâne plecarea în armată. Circulau anecdote despre modul în care unii încercau să fenteze examenul medical „foarte riguros” de care am pomenit mai devreme. Pe atunci credeam că tot ce se întâmplă era corect și se făcea după niște reguli riguros respectate și, din păcate, am păstrat această credință pentru mult timp. Am

³ Voi folosi frecvent această expresie;

⁴ Cu durata 5 ani.

constatat pe parcurs că unii aveau parte de un regim mai special care părea foarte bine disimulat.

La Comisariatul din Baia Mare, am fost informat că urma să-mi îndeplinesc datoria față de patrie la o unitate militară de grăniceri; ni s-au confiscat buletinele de identitate, iar în schimbul lor am primit un carnet de serviciu și am fost conduși la gară. Aici am fost urcați într-un vagon vechi, cu un miros care nu poate fi descris în câteva cuvinte, destinat nouă, celor ce urma să ne instruiască și să devenim vajnici apărători ai frontierelor de stat ale RSR. Am fost însoțiți de un plutonier adjutant, care părea că nu execută această misiune cu foarte mult entuziasm sau poate nu voia să ne sperie.

Drumul până la destinație a fost lung, eram patru în compartiment și am dormit în suportul pentru bagaje, nu știu ce am mâncat în timpul drumului. Îmi amintesc însă, că unul din colegii mei de compartiment a scos o sticlă de jumătate de litru de palincă pe care o ținea ascunsă într-o șosetă de lână albă, din care am băut fără entuziasm. Dintre cei cu care am călătorit, l-am mai văzut de vreo câteva ori pe un băiat din Baia Mare care era de meserie bucătar și după perioada de instrucție, a fost luat bucătar la popota ofițerilor.

Intrasem într-un fel de transă, încercam să devin imun, intuieam că nu am nicio scăpare și trebuia să fac față noilor reguli, nu era cazul să-mi plâng de milă. În mod ciudat aveam și o

anumită curiozitate față de provocările pe care mi le oferea noua viață, într-adevăr s-a dovedit a fi foarte diferită față de ceea ce sperasem să se întâmple. Avea să urmeze o perioadă cu schimbări, intram într-un univers dur în care nu era cazul să faci crize de personalitate și nici să te plângi cuiva, oricum nu te băga nimeni în seamă. Armata era un sistem închis și nu puteai să-i încalci regulile, trebuia să le înveți bine și să le respecti, altfel riscai pedepse foarte aspre.

M-am gândit că avea să fie o experiență interesantă, poate avea să fie folositoare în anumite împrejurări, trebuia să învăț meseria de ostaș și să nu fiu unul care atrăgea sancționarea celorlalți; așa se obișnuia, dacă un soldat făcea ceva greșit sau nu îndeplinea anumite bareme, era pedepsit tot plutonul. Începea o perioadă dură pe care eram datori să o parcurgem, care va dăinui prin amintiri și va fi subiect de discuție în viitorul care atunci părea că s-a închis.

CAPITOLUL 2

Prima zi

Odată ajunși la Timișoara am fost duși la sediul brigăzii de grăniceri de pe calea Lipovei, unde, fără prea multa ceremonie, am fost tunși „zero” de un frizer care se perfecționase pe un model standardizat; executa tunsoarea în ritm alert, având în dotare o mașină de tuns manuală pe care *hair-stiliștii* de acum o văd doar la vreun muzeu. Frizerul era tot militar în termen și după efectuarea lucrării, i-am dat și 3 lei cu mulțumiri.

După frezare a venit un alt soldat dotat cu o pompa cu burduf plină cu celebrul praf DDT cu care se combăteau insectele corporale; ne-a pus să introducem furtunul în deschizătura pantalonilor în timp ce acționa cu elan mânerul cu care era prevăzut burduful, la scară mică semăna cu foalele fierarului.

Caporalul Stoica, caporalul Băloi și încă un gradat, care urmau să fie comandanții noștri de grupă, ne-au luat în primire și ne-au condus la baie. Aici, în camera de așteptare, ni s-au dat niște saci pe care am scris adresele de domiciliu

și în care am pus hainele civile. Am intrat în baia propriu-zisă, o cameră în care încăpeau vrea 30 de persoane și care era prevăzută cu niște țevi montate la vreo doi metri înălțime, prevăzute cu dușuri. Ne înghesuiam câte doi-trei la un duș, nu funcționau toate, iar temperatura apei era reglată manual de un gradat care supraveghea operațiunea; alterna apa caldă cu apă rece, fapt care părea să-l amuze foarte tare, iar din când în când lansa ordinul de a spăla bine zonele păroase.

Când am ieșit de la baie, sacii cu hainele civile dispăruseră, iar în locul lor erau puse pe jos niște foi de cort pe care se găseau la grămadă efecte uzate, folosite de 2-3 leături, dar spălate: izmene, cămăși, bocanci, ciorapi, vestoane, bonete și bineînțeles centuri, cu un rol foarte important. Boneta, vestonul și pantalonii erau confecționate dintr-un fel de postav de culoare verde, foarte aspre și cam neplăcute la purtat. Am luat fiecare ce apuca, fără să ținem cont de mărime, urmând să facem mai târziu așa numita ajustare a ținutei.

Am nimerit niște pantaloni cam lungi, un veston mai mic cu vreo două mărimi, doi bocanci mai mari și desperecheați și o bonetă pe care puteam să o așez cu greu pe vârful capului așa tuns cum eram, și care îmi dădea un aer caraghios.

După ce ne-am îmbrăcat, caporalul ne-a adunat și ne-a pus sa facem schimb de haine și bocanci între noi, astfel încât să le mai potrivim cât de cât. Așa am scăpat de bocanci, pe care i-am schimbat cu soldatul Niculaie, care apucase

o pereche care îl cam strângea.

Ne-am deplasat la dormitorul în care erau 24 de paturi suprapuse, ni s-au stabilit locurile și ni s-au dat petlițele și gulerașele de plastic pe care le-am cusut pe gulerul vestonului. Petlițele erau în culoarea specifică a trupelor de grăniceri, adică verde deschis – motiv pentru care grănicerilor li se spunea gușteri. Gulerașul de plastic se cosea pe interiorul gulerului de la veston, care nu se murdărea, dar era foarte neplăcut, te cam freca pe gât. Până la urmă te obișnuiai.

După o zi-două în care trebuia să ne familiarizăm cu noile condiții de viață, cu ordinea și disciplina, dar mai ales cu ideea că din momentul în care ai îmbrăcat uniforma armatei române nu mai erai de capul tău, trebuia să faci ceea ce ți se ordona. În acea unitate și, în mod sigur, în toate unitățile militare, erau reguli clare, din păcate unele nescrise, abuzive, de care beneficiau toți cei care aveau o autoritate conferită de scara ierarhică, începând cu gradații comandanți de grupă până la ofițerii cu funcții mai mari. Nimic nu se făcea, nu se îndeplinea, totul se executa: executai masa, executai somnul, de instrucție nici nu mai e cazul să pomenesc.

O primă satisfacție în acele zile de cătănie, a fost la o inspecție pe care tovarășul maior Cozma, comandantul Companiei 1 de răcani⁵ a efectuat-o, s-a oprit în dreptul meu: eram în rândul din față, în poziție de drepti. Nu m-a întrebat nimic, s-a uitat la boneta mea care nu avea cum să treacă

⁵ Soldați neinstruiți

neobservată, a chemat sergentul care avea funcția de plutonier de companie, adică răspundea de gestiunea companiei și magazia de materiale, efecte și armament și i-a dat ordin să-mi aducă o bonetă potrivită mărimii capului meu. Astfel am intrat în posesia unei bonete aproape noi, pe care am purtat-o cu mândrie, ușor înclinată pe urechea dreaptă. Pentru perioada de iarnă am fost dotați cu mantale, căciuli și mănuși cu un deget prevăzute cu o deschizătură mică prin care puteai să scoți degetul arătător în timpul tragerilor. Mantaua se putea îmbrăca când se dădea ordin de sus, ceea ce s-a întâmplat numai după vreo săptămână în care temperaturile în zonă erau de câteva grade și începuse să ningă. În timp ce noi făceam instrucție îmbrăcați numai cu vestonul și cămășuța pe care o schimbam săptămânal, ofițerii erau îmbrăcați regulamentar cu mantale captușite. Era interzis de regulament să porți alte articole de îmbrăcăminte în afară de cele din dotare. Într-o zi, comandantul companiei a 2-a, căpitanul Popescu, un tip foarte milităros, dorea să se afirme înaintea examenului pentru gradul de maior, i-a dezbrăcat pe toți soldații, a adunat vestuțele, tricourile și cămășile de corp pe care le aveau unii pe dedesubt și le-a dat foc.

Am fost organizați după regulamentele infanteriei, adică într-o companie care avea trei plutoane, iar fiecare pluton avea trei grupe și fiecare grupă avea opt pușcași conduși de un gradat. În cazul nostru, care făceam parte din grupa 1, era caporalul Stoica, de care am pomenit

mai devreme, un tip nu foarte înalt, cu o figură lătăreață și nasul turtit ca al boxerilor, care înainte de armată lucrase pe un șantier în Hunedoara. Primul din grupa era soldatul Forgo, de profesie tehnician în construcții, care se părea că îl cunoștea pe Stoica dinainte de armată, ceea ce nu-l făcea pe Stoica să se poarte mai normal. Urma soldatul Vintilescu din București, lăcătuș la fabrica de ciorapi Adesgo, Niculae cu care am făcut schimb de bocanci, de meserie fochist, Vornicu Marin, operator chimist la Combinatul Turnu Măgurele, eu – absolvent de liceu teoretic, Bogdan Nicolae absolvent de liceu industrial și ultimul, cel mai mic din grupă ca înălțime, soldatul Bitoleanu – mecanic la o întreprindere din Alexandria, un tip negricios, cam taciturn care nu prea socializa cu noi, altfel un camarad bun. Comandant de pluton era sergentul cu „diagonală” Stochiță, bucureștean, cam bolnăvicios, care a stat la comanda plutonului în jur de o lună și ceva, alternativ cu perioade de internare în Spitalul Militar din Timișoara. Li se spunea sergenți cu diagonală acelor gradați care făcuseră școala regimentală de la Oradea și purtau acea centură care avea o curelușă petrecută peste umăr, pe care o purtau și ofițerii. Sergenții cu diagonala suplineau lipsa de cadre și îndeplineau funcții de comandă a plutoanelor de instrucție sau a pichetelor de pe frontieră, la trecerea în rezervă fiind avansați la gradul de sublocotenent. După sergentul Stochiță a fost numit la comanda plutonului un sublocotenent care făcea parte din

categoria celor care se lăsau la vatră cu gradul de sublocotenent și se reangajau în armată pentru că, pentru mulți tineri prezenta niște avantaje față de ceea ce te gândeai că urma să faci după liberare. Sublocotenentul încă nu apucase să-și facă haine ofițerești și era îmbrăcat în haine soldățești noi, inclusiv bocanci⁶, cu o steluță pe epoleți și nelipsita centură cu diagonală. Noul comandant de pluton a părut că era în trecere pe acolo, ne-a însoțit la instrucție cam o săptămână, după care a dispărut. Timp de câteva zile, comandant interimar a fost caporalul Stoica, care părea foarte mulțumit de această conjunctură. Apoi a venit la comandă sergentul Hențiu, un ardelean scund, energic, care înainte fusese comandant al unui pluton de șoferi; a pomenit de câteva ori cum făcea „raliu” cu ei, adică le ordona să meargă târâș prin dormitor, împingând propriile valize. Cu sergentul Hențiu vom termina perioada de instrucție și probabil că el a făcut și propunerile pentru școala de gradați.

⁶ ofițerii purtau la instrucție cizme din piele